

CHARLES BAUDELAIRE

KVĚTY ZLA

CHARAKTERISTIKA UMĚLECKÉHO TEXTU

Krásná loď

Má krásná rusalko, v níž každá struna ladí,
chci mluvit o krásách, jež zdobí tvoje mládí;
chci vylíčit tvůj souhrn krás,
kde půvab zralosti má takřka dětský ráz.

Když jdeš a zametáš svou sukni moje hoře,
jsi jako krásná loď, jež brázdí širé moře,
když veze hrubou kanavu
a když se kolébá vstříc světlům přístavu.

Máš oblá ramena a pyšné gesto hlavy,
jež velmi půvabně a nenuceně zdraví;
jdeš s tváří, na které je chlad,
svou cestou, skrývajíc svůj pyšný majestát.

Má něžná rusalko, v níž každá struna ladí,
chci mluvit o krásách, jež zdobí tvoje mládí;
chci vylíčit tvůj souhrn krás,
kde půvab zralosti má takřka dětský ráz.

Tvůj hrudník trčí vpřed a dělí se v dva stíny,
tvůj hrudní koš je skřín, jež skrývá vypukliny,
jež mají oslnivý lesk
jak štíty, na které se vrhá prudký blesk,

a jež jsou dráždivé a ozbrojené hroty,
skříň sladkých tajemství, kde hledíš na
dobroty,
skříň s vůněmi a nápoji,
jež vedou k šílenství, jež sladce opojí!

Když jdeš a zametáš svou sukni moje hoře,
jsi jako krásná loď, jež brázdí širé moře,
když veze modrou kanavu
a když se kolébá vstříc světlům přístavu.

Tvé nohy pod vlečkou, již zvedáš s gestem
lvice,
mne plní vášněmi jak mladé kouzelnice,
jež roztopily prudkou pec
a zvolna míchají svůj černý laskavec.

Tvé paže přemohly by zcela jistě obra,
jsou dlouhé, odvážné a lesknou se jak kobra
a skryty ve tvé halence
by vtiskly do srdce i tvého milence.

Máš oblá ramena a hrdé gesto hlavy,
jež velmi půvabně a nenuceně zdraví;
jdeš s tváří, na které je chlad,
svou cestou, skrývajíc svůj pyšný majestát.

Analýza uměleckého textu

• zasazení výňatku do kontextu díla

Báseň Krásná loď je z první části sbírky Splín a ideál.

Lyrický subjekt v ní opěvuje krásu ženy a přirovnává ji k lodi.

BAUDELAIRE, Charles. Květy zla. Přeložil Vítězslav Nezval. Praha: Československý spisovatel, 2013.

- lyrický subjekt (mluvčí básní) je ve většině básní nespokojený se životem, zklamaný, až ironický
- všechny básně jsou psané pravidelným rýmem (objevuje se střídavý, sdružený, obkročný)
- asi polovina básní má formu italského sonetu (4 + 4 + 3 + 3 verše)
- v několika básních se objevuje básníkova milovaná mulatka, dívka tmavé pleti
- téma lásky je nahlíženo z obou stran, láska je dar i důvod, proč člověk trpí
- v několika básních jsou zmínovány postavy z antických bájí
- všechny básně jsou subjektivní, básník vyjadřuje své niterní pocity, které se mění – některé básně jsou optimistické, další tragické, jiné sarkastické, pobuřující, přemýšlivé,...

- několik básní z prvního oddílu nemá název

Nápis na odsouzenou knihu – sonet, varování před čtením

Předmluva – ABBA, o špatných lidských vlastnostech, hovoří v 1. os. mn. č.

Část Splín a ideál:

Požehnání – ABAB, o těžkém údělu básníka

Albatros – ABAB, básník se přirovnává k albatrosovi, směšnému ptákovi

Elevace – ABBA, básník nabádá svého ducha, aby se vznesl nad běžné starosti života

Souzvtažnosti – sonet, o krásách přírody – impresionismus

- AABB, báseň inspirovaná antikou

Majáky – ABAB, pocta různým malířům

Nemocná Múza – sonet, inspirace antikou

Prodejná Múza – sonet, básník nabádá Múzu, aby líbala více lidí

Špatný mnich – sonet, básník obviňuje sám sebe ze špatnosti

Nepřítel – sonet, básníkovy stížnosti na život

Smůla – sonet, stesk na umírání umělců

Minulý život – sonet, o minulém životě, kdy žil v antice

Cikáni na cestách – sonet, o životě putujícího národa

Člověk a moře – ABBA, život je moře, hluboký a tajemný

Don Juan v pekle – ABAB, když Don Juan zemřel

Trest za pýchu – AABB, o potrestání pyšného člověka

Krása – sonet, vychloubání Krásy

Ideál – sonet, pyšná promluva Ideálu

Obryně – sonet, básník by rád žil s horami, které stvořila příroda

Maska – ABAB, básník opěvuje krásnou sochu sochaře Arnošta Christophy

Hymna na krásu – ABAB, básník se ptá Krásy, odkud přišla

Klenoty – ABAB, básník přirovnává části ženského těla ke šperkům

Exotická vůně – sonet, básník popisuje své vjemy po milostném aktu

Vlasy – ABAB, básník opěvuje svoji milenku

- básníkovo vyznání ženě – ví o jejích krutostech i kladech

Sed non satiata – (= nenasycená) sonet, o své nenasylné milence

- sonet, popis prostopášné ženy

Tančící had – ABAB, popis ženy

Mrcha – ABAB, muž se ženou na procházce narazili na rozkládající se mršinu

De profundis clamavi – (= z hlubin volám) sonet, muž nabádá ženu, aby ne něj rok počkala, než se vrátí z vězení

Upír – ABAB, muž si zoufá, že je k ženě příliš připoután

Léthé – ABBA, muž vnímá svou milenku jako vlastní zkázu

- sonet, básník byl s prostitutkou, ale myslí na svou milou

Posmrtná výčitka – sonet, co si bude básníkova milenka myslet po své smrti

Kočka – sonet, přirovnání ženy a kočky

Duellum – sonet, zachycuje souboj dvou mužů o ženu

Balkón – ABAB, básník vzpomíná na milostné hry, znovu si vše vybavuje

Posedlý – sonet, básník vyzývá ženu k aktivitě

Přízrak – sonet, autor obdivuje tmu, vůně, oděv, který kryje skutečnost, a obrz, který mu připomíná milovanou ženu

- sonet, věnování

Semper eadem – (= vždy stejný) sonet, o pocitech smutku

Ona celá – ABAB, autor se snaží zodpovědět otázku, která část těl jeho milenky je nejhezčí

- sonet, opěvování ženy

Žívá pochodeň – sonet, o očích milenky

Zpětnost – ABBA, básník prosí Anděla, aby s ním byl i ve stáří

Zpěvnost – ABAB, básník vzpomíná na pár vět, které mu řekla krásná žena

Duchovní svítání – sonet, básník přirovnává ženu ke svítání

Harmonie večera – ABBA, popis přicházejícího rána

Flakón – AABB, básník vyjadřuje pocity, když našel flakon po parfému = vyvolává vzpomínky

Jed – ABAB, pocity po požití alkoholu

Pošmourná obloha – AABB, žena je přirovnávána k počasí

Kočka – ABBA, básník vzpomíná na ženu, kterou „jednou pohladił“ a vnímal jako kočku
Krásná lodě – AABB, paralela ženy a lodě
Vyzvání na cestu – AABCCB + refrén, výzva, aby s ním dívka odjela
Nenapravitelné – ABAB, o tom, že výčitka se vrývá hluboko do paměti
Rozhovor – sonet, o básníkově zklašmaném srdci
Podzimní zpěv – ABAB, smutek podzimu a budoucnosti
Kterési madoně – AABB, vyznání milované ženě
Odpolední píseň – ABBA, opěvování ženy a poděkování za její přínos do básníkova života
Sisina – sonet, srovnání dívky Sisiny a řeckých bohyní
Trýznitel sama sebe – ABBA, sebekritická báseň
Franciscae meae laudes – báseň psaná latinsky
Kreolské dámě – sonet, popis kreolky (= barevné ženy)
Moesta et errabunda – (= sad a putování) ABAB, básník se ptá Agáty, zda by chtěla odjet za lepším životem
Kočky – sonet, o povaze koček
Sovy – sonet, o povaze sov
Prasklý zvon – sonet, zlomený člověk nevydává hlas, kdežto prasklý zvon stále hezky zní
Splín – sonet, večerní atmosféra
Splín – AABB, básník popisuje své záporné pocity
Splín – AABB, příběh špatného krále
Splín – ABAB, pocity v depresi
Posedlost – sonet, stížnost na tmu a noc
Chuť prázdniny – ABAC, básníkovy pocity osamění
Alchymie bolesti – sonet, dvojí pohled na život
Sympatická hrůza – sonet, vyznání, básník má rád život
Nevyléčitelné – ABBA, o marnosti žítí
Rusovlasé žebrače – AABB, óda na chudou ženu
Ranní svítání – AABB, básník si všíma krás a ošklivostí rána v Paříži
Sud nenávisti – sonet, o zlu v nás
Strašidlo – sonet, vzkaz dívce, že bude po noci opuštěna
Podzimní sonet – sonet, milostné vyznání
Veselý umrlec – sonet, básník bere smrt na lehkou váhu, vzývá červi
Pohřeb prokletého básníka – sonet, o tom, co bude po básníkově smrti
Fantastická rytina – AABB, o strašidelném jezdci na koni
Smutek měsíce – sonet, přirovnání měsíce k ženě
Hudba – sonet, při poslechu hudby pluje jako lodě po vlnách
Dýmka – sonet, promluva dýmkou ke kuřákovi
Orloj – ABBA, o neúprosnosti času
Část Květy zla:
Prokleté ženy – ABAB, o různých typech žen, všechny vidí záporně
Upírový proměny – AABB, básníka lákala žena-upír
Část Révolte:
Litania k Satanovi – AABAA, modlitba k Satanovi, prosba o smilování
Část Le Vin:
Víno milenců – sonet, výzva k ženě, aby si spolu užívali
Část La Mort:
Smrt milenců – sonet, básník popisuje svoji vizi smrti

• téma a motiv

téma: žena, lodě

motivy: struna, mládí, sukňa, moře, přístav, ramena, hlava,...

• časoprostor

Čas ani prostor není určen.

Místo i čas se v básních mění – příroda, město; den, ráno, večer, noc

- **kompoziční výstavba**

Báseň se skládá z 10 slok po 4 verších. Třetí + desátá sloka jsou stejné, druhá + sedmá a první + čtvrtá sloka se liší pouze jedním slovem. Pátá, šestá, osmá a devátá sloka nemají „dvojici“.

- **literární forma, druh a žánr**

poezie, lyrika, milostná lyrika

- **lyrický subjekt**

Mluvčí básně hovoří v du-formě, mluví k milované ženě. Více ho zajímá její vzhled než povaha. Je naplněný vášněmi (8. stoka).

V ostatních básních se objevuje ich-forma i er-forma.

- **postava**

Hlavní postavou básně je popisovaná dívka.

- krásná rusalka, mladá, s dětskou vizáží, ale zralá, v dlouhé sukni, má kolébavou chůzi, oblá ramena, drží hlavu pyšně, je nenucená (přirozená), má chladný výraz, je něžná, s vyvinutým dráždivým hrudníkem, má krásné nohy, dlouhé lesklé paže skryté v rukávech halenky

- **vyprávěcí způsoby**

Nevíme, zda tuto řeč pronáší nahlas (= přímá řeč), nebo v nitru (= nevlastní přímá řeč, vnitřní monolog).

- **typy promluv**

Celá báseň je monologem lyrického subjektu.

- **veršová výstavba**

V celé básni je použit sdružený rým, schéma je A, A, B, B.

- **jazykové prostředky a jejich funkce ve výňatku**

<i>hoře</i>	poetismus
<i>skrývajíc</i>	přechodník přítomný
<i>jež vedou k šílenství, jež sladce opojí!</i>	věta zvolací
<i>laskavec</i>	pojem z botaniky

- **tropy a figury a jejich funkce ve výňatku**

tropy:

<i>krásná rusalko</i>	metafora; dívka vypadá jako víla
<i>v níž každá struna ladí</i>	metonymie; všechny dívčiny části těla jsou krásné
<i>krásy, jež zdobí mládí</i>	personifikace
<i>zametáš svou sukni moje hoře</i>	metafora
<i>jsi jako krásná lod'</i> , ...	přirovnání
<i>s tváří, na které je chlad</i>	metonymie; tvář s nepřístupným výrazem
<i>tvůj hrudní koš je skříň</i>	metafora
<i>oslnivý lesk</i>	pleonasmus (hromadění slov stejného významu)
<i>mají oslnivý lesk jako štíty</i>	přirovnání
<i>vrhá se prudký blesk</i>	personifikace
<i>ozbrojené hroty</i>	metafora; řadra
<i>skříň sladkých tajemství, skříň s vůněmi a nápoji</i>	metafora; řadra
<i>jež vedou k šílenství</i>	hyperbola (nadsázka)

*plní vášněmi jak mladé kouzelnice přirovnání
Tvé paže přemohly by zcela jistě obra hyperbola (nadsázka)*

figury:

- 1. a 4. sloka anafora, opakování stejného slova na začátku 2. a 3. verše
- 2. a 7. sloka anafora, opakování stejného slova na začátku 1., 3. a 4. verše
- 5. sloka anafora, opakování stejných slov na začátku 1. a 2. verše
- 6. sloka anafora, opakování stejného slova na začátku 2. a 3. verše

Literárněhistorický kontext

- **kontext autorovy tvorby**

2. polovina 19. století

Charles Pierre Baudelaire (1821–1867)

- [šárl bódlér]
- Francouz, předchůdce moderní poezie, jeden z prokletých básníků
- spisovatel, esejista, překladatel, kritik
- otec zemřel, když mu bylo 7 let, matka se znova provdala – otčíma nesnášel
- nedokončil studia práv
- r. 1841 strávil 9 měsíců na lodi
- oblékal se výstředně, žil bohemsky, bral drogy, utratil dědictví po otci – provokoval společnost
- rodina mu zařídila právní dohled, vydělával si psaním kritik
- žil s pomocnou herečkou, mulatkou Jeanne Duvalovou – byla jeho múzou
- byl zadlužený
- vedl několik časopisů, v nichž i publikoval
- účastnil se revoluce r. 1848
- překládal knihy E. A. Poe, byl jeho vzorem, v hudbě obdivoval Richarda Wagnera
- vydělával si přednášením v Belgii
- ochrnul na polovinu těla
- zemřel na těžkou chorobu

kritiky: *Malíř moderního života*, *Úvahy o některých mých současnících*

Umělé ráje – studie narkotických stavů

intimní deník

Malé básně v próze – vyšly posmrtně, 50 krátkých práz, tématem je Paříž

- **literární / obecně kulturní kontext**

Prokletí básníci:

- označení pro francouzské básníky poslední třetiny 19. století
- označení použil Paul Verlaine v eseji *Prokletí básníci* (vydáno 1884) pro sebe, Tristana Corbiéra, Arthura Rimbauda a Charlese Baudelaira
- spojeni s dekadentním způsobem života – drogy, alkohol, zločinnost, násilí, neúcta k pravidlům
- původně se označení prokletí básníci používalo jen pro autory zmíněné v eseji, později se používal pro všechny spisovatele, jejichž život byl protispolečenský
- žili naplno – bohemsky, bouřili se proti vlastní rodině i proti společnosti
- scházeli se v kavárnách, oblékali se výstředně, vzájemně si půjčovali peníze
- např. je k nim řazen renesanční básník F. Villon nebo zakladatel hororu E. A. Poe, u nás K. H. Mácha
- znaky tvorby prokletých básníků:
 - hlavní znak: krása v ošklivosti
 - svoboda, nezávislost jedince na společnosti
 - soustředěnost na vnitřní život člověka
 - právo osobitého vidění světa
- ve své době nebyli pochopeni, pobuřovali, inspirace dalších generací
- přinesli poezii novou inspiraci, protikladné dojmy hromaděny vedle sebe

Paul Verlaine (1844–1896)

- [pól verlén], představitel prokletých básníků a symbolismu
- žil bohemským životem
- žil s Rimbaudem, propadl tuláctví a alkoholu, rozchod = postřelil ho, 2 roky ve vězení za sodomii
- Moudrost* - předvedení polepšení
- Dávno a nedávno*, *Verše saturnské* – inspirovány Baudelairem

Jean Artur Rimbaud (1854–1891)

- [žan artyr rembo]
 - zřejmě nejproslulejší z prokletých básníků
 - velmi nadaný – geniální dítě, výborný student, ale nepřizpůsobivý – 2 x utekl z domova
 - podle F. X. Šaldy „božský rošťák“
 - veškeré dílo napsal mezi 15. a 20. rokem, publikoval jen v časopisech
 - jeho díla vydal Paul Verlaine
 - po vztahu s Verlainem cestoval po Evropě a Africe
- Mé tuláctví* – forma sonetu, volné řazení představ
- Román* – příběh letní lásky, rozděleno do čtyřverší
- sbírka básní v próze *Iluminace* - objevena náhodně, tajemné asociace, vydána posmrtně Verlainem
- skladba *Opilý koráb* (1871) - asi nejznámější dílo, koráb = básník

Oscar Wilde (1854–1900)

- dramatik, básník, prozaik, představitel dekadence, Angličan
 - ženatý s bohatou ženou – zabezpečen, 2 synové
 - homosexuální vztah – odsouzen k nuceným pracím, žena ho opustila, zemřel v bídě
- sbírka *Básně*
- drama: *Jak je důležité míti Filipa, Ideální manžel*
- hrami si získal největší popularitu, mají vtipné zápletky a duchaplné dialogy
- próza:
- pohádky *Šťastný princ a jiné pohádky*
- Obraz Dorianova Graye* (1891) – dekadentní román

Další údaje o knize:

- **dominantní slohový postup:**

popisný, úvahový

- **vysvětlení názvu díla:**

Květy zla – název druhé části sbírky; sbírka je soubor básní, které z větší části pojednávají o záaporech (nevěra, zklamání, smrt,...) = zlo, na druhé straně popisuje i pocity pozitivní (zamilovanost, nadšení, opojení životem) = dobro, květy

Spojení *květy zla* je oxymóron – slova jsou v logickém rozporu.

Název sbírky také koresponduje s tvrzením prokletých básníků, že i v ošklivosti je krása.

- **posouzení aktuálnosti díla:**

Dnes už básně nepůsobí tak provokativně jako tehdy, ale jejich atmosféra je stále aktuální.

- **pravděpodobný adresát:**

V době vydání francouzská společnost, která měla být pobouřena. V současné době kdokoli, kdo má rád lyrické básně.

- **zařazení knihy do kontextu celého autorova díla:**

Květy zla vyšly roku 1857 v Paříži nákladem Baudelairova přítele. Obsahovaly 100 básní v 5 oddílech a vytisklo bylo 1300 kusů za 3 franky. Baudelaire je psal 20 let. Byly soudně stíhány za „urážku veřejné mravnosti a dobrých mravů“, 6 básní propadlo cenzuře a Baudelaire musel zaplatit pokutu 300 franků.

Roku 1961 vyšla sbírka znova doplněná o další básně a s jiným uspořádáním oddílů. Neobsahovala 6 zakázaných básní.

- **tematicky podobné dílo:**

Paul Verlaine – sbírky *Podzimní píseň*, *Moudrost* také pobouřují čtenáře

- **porovnání s filmovou verzí nebo dramatizací:**

Není.